

Odnosi između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola u adolescenciji

Pavić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:631832>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-06-25**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository of evaluation works](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Preddiplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Ana Pavić

Odnosi između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola u adolescenciji

Završni rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Preddiplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Odnosi između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola u adolescenciji

Završni rad

Student/ica:

Ana Pavić

Mentor/ica:

mr.sc. Lozena Ivanov

Zadar,2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ana Pavić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Odnosi između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola u adolescenciji** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 30. rujan 2019.

SADRŽAJ

Sažetak.....	1
Abstract.....	2
1. Uvod.....	3
1.1. Emocionalna inteligencija.....	3
1.1.1. Razvoj emocionalne inteligencije i model emocionalne inteligencije Mayera i Saloveya (1997).....	4
1.2. Vršnjački pritisak u adolescenciji.....	5
1.3. Konzumiranje alkohola u adolescenciji.....	6
1.4. Vršnjački pritisak i emocionalna inteligencija.....	7
1.5. Vršnjački pritisak i konzumiranje alkohola u adolescenciji.....	8
1.6. Konzumiranje alkohola i emocionalna inteligencija.....	8
1.7. Emocionalna inteligencija i razlike između mladića i djevojaka.....	9
1.8. Vršnjački pritisak i razlike između mladića i djevojaka.....	10
1.9. Konzumiranje alkohola i razlike između mladića i djevojaka.....	10
2. Problemi i hipoteze.....	11
3. Metoda.....	12
3.1. Sudionici.....	12
3.2. Mjerni instrumenti.....	12
3.3. Postupak.....	13
4. Rezultati.....	13
5. Rasprava.....	18
6. Zaključak.....	22
7. Literatura.....	23

Odnosi između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola u adolescenciji

SAŽETAK

Emocionalna inteligencija je sposobnost koja se iskazuje u gotovo svim aspektima života i funkcioniranja pojedinca. Osobe visoke emocionalne inteligencije se lakše nose sa životnim izazovima i vanjskim pritiscima te bolje raspoznaju vlastite emocije, ali i emocije i namjere drugih osoba. Te sposobnosti mogu igrati veliku ulogu pri donošenju odluka, ali i izražavanju vlastitog mišljenja. Zbog tih značajki emocionalne inteligencije postavlja se pitanje njenog značaja u periodu adolescencije odnosno može li visoka emocionalna inteligencija služiti kao zaštitni faktor od negativnih ponašanja u adolescenciji. Adolescencija je period života kada se stvara identitet. Adolescenti tada pronalaze sebe i skloniji su eksperimentiranju i rizičnim ponašanjima od drugih dobnih skupina. U adolescenciji je jako izražena i potreba za pripadanjem nekoj grupi vršnjaka i želja za prihvaćanjem od istih zbog čega je adolescentima mišljenje vršnjaka veoma važno.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnose između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola u adolescenciji. Ispitivale su se i razlike s obzirom na spol. U istraživanju je sudjelovao 81 učenik završnih razreda srednje škole, 46 djevojaka i 35 mladića prosječne dobi 18 godina. Rezultati su pokazali pozitivnu povezanost između vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola te negativne povezanosti između emocionalne inteligencije i konzumiranja alkohola te emocionalne inteligencije i vršnjačkog pritiska. Viša emocionalna inteligencija se povezuje s manjom sklonosti konzumiranja alkohola, ali i boljom otpornošću na vršnjački pritisak. Adolescenti koji su podložniji vršnjačkom pritisku konzumiraju više alkohola. Razlike između mladića i djevojaka nisu utvrđene u razini emocionalne inteligencije niti vršnjačkog pritiska. Mladići izvještavaju o učestalijem i većem konzumiranju alkohola.

Ključne riječi: emocionalna inteligencija, vršnjački pritisak, konzumiranje alkohola, adolescencija, spol

The relationships between emotional intelligence, peer pressure and alcohol consumption in adolescence

ABSTRACT

Emotional intelligence is ability that can be seen in almost all aspects of life and functioning of an individual. Persons with high emotional intelligence have less problems in dealing with life challenges and external pressures and are better in understanding their own emotions and the emotions and intentions of others. Such abilities can play an important role in making decisions or expressing own opinion. These characteristics of emotional intelligence make us wonder about it's importance in adolescence, or in other words could emotional intelligence be a protective factor when it comes to negative behaviors in adolescence. Adolescence is a period of life when identity is formed. Adolescents are in the phase of finding themselves and are more engaged in risky behaviors and experimenting than other age groups. In adolescence there is a great need to belong to and be accepted by group of peers. That makes opinion of peers important.

The aim of this study was to examine relationships between emotional intelligence, peer pressure and alcohol consumption in adolescence. Gender differences were also examined. The study was conducted on 81 participants and three questionnaires were used. Of total 81, 46 were girls and 35 boys. All of them were attendind the final grade of high school and were 18 years of age in average. The results showed a positive relationship between peer pressure and alcohol consumption and negative relationships between emotional intelligence and peer pressure, and emotional intelligence and alcohol consumption. Higher emotional intelligence is linked to consuming less alcohol and to lower peer pressure on adolescent. Adolescents who are not so prone on peer pressure tend to consume more alcohol. In this study, differences between male and female participants where also questionned. Differences were not found for emotional intelligence and peer pressure but were found for alcohol consumption. More male participants consume mora alcohol and more frequently than the female participants.

Key words: emotional intelligence, peer pressure, alcohol consumption, gender

1. UVOD

1.1. Emocionalna inteligencija

Emocije uključuju svjesno mentalno stanje osjećaja prema nekom objektu, tjelesne promjene i izraze lica te spremnost na djelovanje, a izazivaju ih događaji koje čovjek procijeni relevantnima. Iako se nekad smatralo da su emocije suprotne razumu ili da su mu inferiorne, danas vrijedi mišljenje kako emocije mogu voditi i upravljati mišljenjem ili ga nadopunjavati (Oatley i Jenkins, 2003). Emocije nam također mogu služiti kao koristan izvor informacija, ali među ljudima postoje razlike u sposobnosti korištenja i razumijevanja tih informacija (Salovey i Mayer, 1990).

Početak dvadesetog stoljeća kroz različite teorije inteligencije počeli su se spominjati pojmovi poput nekognitivne inteligencije, socijalne inteligencije te interpersonalne i intrapersonalne inteligencije. To su zapravo bili temelji povezivanja emocija i mišljenja. Godine 1985. Wayne Payne (prema Dhani i Sharma, 2016) je po prvi put koristio pojam emocionalne inteligencije dok su 1990. godine Mayer i Salovey taj pojam razradili. Definirali su emocionalnu inteligenciju kao sposobnost pojedinca da prepozna svoje i tuđe emocije, razlikuje ih i da koristi te informacije u svrhu utjecaja na razmišljanje i ponašanje (Salovey i Mayer, 1990). Definiranje emocionalne inteligencije kao sposobnosti označava da se ona sastoji od latentnih funkcija koje se mogu, ali nije nužno, manifestirati u svakodnevnom životu (Schutte, Malouff i Hine, 2011). Kasnije su iznijete i kritike modelu Mayera i Saloveya da se emocionalna inteligencija može promatrati i kao osobina ličnosti čime se onda očituje kroz ponašanje i kompetencije pojedinca (Petrides i Furnham, 2003). Schutte i Malouff su 2008. godine (prema Schutte i sur., 2011) razvili dimenzionalni model adaptacijskog emocionalnog funkcioniranja koji povezuje emocionalnu inteligenciju kao sposobnost i kao osobinu ličnosti. Prema modelu, viša emocionalna sposobnost potiče pojedinca da češće iskazuje emocionalno inteligentne karakteristike i ponašanja čime je onda viša i emocionalna inteligencija kao osobina ličnosti. Problematika oko definiranja emocionalne inteligencije je i danas prisutna (Hajncel i Vučenović, 2013).

Ono što je neosporno je da su početni radovi Mayera i Saloveya i knjiga Daniela Golemana (1995) na temu emocionalne inteligencije puno doprinijeli popularizaciji pojma u javnosti, ali i pokrenuli veliki val istraživanja. Samo neki od danas poznatih benefita visoke emocionalne inteligencije su veće zadovoljstvo životom, bolji interpersonalni odnosi, lakše i uspješnije

nošenje sa stresom (Austin, Saklofske i Egan, 2004) i lakše rješavanje konflikata (Jordan i Troth, 2004).

1.1.1. Razvoj emocionalne inteligencije i model emocionalne inteligencije Mayera i Saloveya (1997)

Mayer i Salovey (1997) prema svojoj definiciji, emocionalnu inteligenciju dijele na četiri sposobnosti. Te sposobnosti su poredane i po kognitivnoj zahtjevnosti za pojedinca. Prema tome, potrebno je dostići prvo određene kognitivne sposobnosti kako bi pojedinac dalje mogao napredovati na više razine emocionalnog funkcioniranja.

Prva razina modela odnosi se na emocionalnu percepciju (Mayer i Salovey, 1997). Prvotna komunikacija djeteta s osobama koje ga okružuju je bazirana na emocijama, s obzirom da dijete nije sposobno za govor. Kod novorođenčeta se cijeli emocionalni život odnosi na to da ga privlače ugodni podražaji te da izbjegava neugodne. Kroz narednih nekoliko mjeseci počinje izražavati temeljne emocije. Također, postaju sposobni razlikovati emocije i kod drugih ljudi (Berk, 2015). U kasnijoj se dobi ova razina očituje kroz točno izražavanje emocija i potreba koje iz njih proizlaze te prepoznavanje emocija kod drugih, kao i prepoznavanje kada su prikazane emocije lažne (Mayer i Salovey, 1997).

U narednom periodu života, javlja se sposobnost govora koja djetetu u svakom kontekstu života proširuje mogućnosti, pa tako i u emocionalnom funkcioniranju. Djeca razgovaraju s roditeljima o emocijama, njihovim uzrocima i posljedicama, počinju usvajati pravila o iskazivanju emocija. Drugu razinu, razinu emocionalne facilitacije mišljenja, djeca dostižu u školskoj dobi (Berk, 2015). Primjer te razine bi bio da ukoliko nas brine hoćemo li stići naučiti svo gradivo za ispit se i usmjerimo na učenje, umjesto da vrijeme provodimo van s društvom. Razina se odnosi i na to da kada trebamo nešto odlučiti, možemo staviti sebe u tu situaciju, promisliti o nastalim emocijama i donijeti odluku (Mayer i Salovey, 1997).

Treća razina odnosi se na razumijevanje emocija (Mayer i Salovey, 1997). Razumijevanje emocija također počinje s razvojem govora, ali mala djeca s tim imaju puno problema i potrebna im je pomoć roditelja. Mala djeca ne mogu razumjeti da je moguće osjećati više emocija odjednom i negiraju postojanje te pojave. Shvaćanje složenosti emocija se javlja oko devete godine što djeci olakšava novu spoznaju, da osobe ne moraju uvijek i osjećati emocije koje iskazuju. Također, dolazi do boljeg razumijevanja složenih emocija (Berk, 2015).

Posljednja razina modela emocionalne inteligencije je reguliranje emocija. Da bi osoba bila sposobna naučiti nešto o osjećajima treba im znati pristupiti te iz tog razloga, ova razina započinje s otvorenošću osjećajima. Roditelji već od male dobi uče djecu pravila o iskazivanju emocija, da ne smiju uvijek iskazivati sve emocije ili njihov puni intenzitet. Drugim riječima, uče ih kako odvojiti emocije i ponašanje. U kasnijoj dobi to se može očitovati u tome da je osoba sposobna odgoditi neku raspravu za period kada svi budu smireniji. Također, emocionalno zrelije osobe analiziraju svoje proživljene emocije i promišljaju o njima (Mayer i Salovey, 1997). Osobe koje su dobro razvile emocionalnu samoregulaciju stječu osjećaj emocionalne samoefikasnosti odnosno da mogu vladati svojim emocionalnim iskustvima. Taj osjećaj potiče pozitivni pojam o sebi i općenito, manje napetosti pri suočavanju s novim emocionalnim izazovima (Berk, 2015). Jedan takav emocionalni izazov s kojim se adolescenti često nose može biti i vršnjački pritisak.

1.2. Vršnjački pritisak u adolescenciji

U adolescenciji mladi počinju provoditi sve više vremena s vršnjacima. Vršnjačke grupe utječu na socijalizaciju i razvoj identiteta stvarajući istovremeno osjećaj pripadnosti i istraživanje vlastitih interesa (Santor, Messervey i Kusumakar, 2000). Vršnjački pritisak je pritisak pod kojim se osobe ponašaju ili ne ponašaju na određeni način bez obzira na osobne želje (Clasen i Brown, 1985). Važnost pripadanja nekoj grupi i razina pritiska mijenja se s dobi. U djetinjstvu i u vremenu nadolazeće odraslosti manja je sklonost pojedinca da se prilagođava vršnjačkoj skupini. Najviša razina vršnjačkog pritiska je u periodu adolescencije. Tada je adolescentima važno osjetiti se dijelom skupine. S obzirom i na to da je to vrijeme krize identiteta te samim time i eksperimentiranja, vršnjački pritisak može imati i ozbiljne negativne posljedice na adolescenta. Negativno ponašanje adolescenta uzrokovano vršnjačkim pritiskom slijedi tri stadija: loša interakcija s roditeljima, slabo učenje i negativan sociometrijski status te traženje socijalnih situacija u kojima će dobiti potkrepljenja od sebi sličnih izvan škole (Lacković-Grgin, 2006). Vršnjački pritisak je manje vjerojatan kod adolescenata koji su efikasni u donošenju odluka, koji imaju čvrstu i pozitivnu sliku o sebi, nemaju izraženu potrebu za traženjem uzbuđenja (Berk, 2015) te koji su emocionalno stabilni (Lacković-Grgin, 2006). Vršnjaci često na druge utječu da započnu s konzumacijom duhana, alkohola, droga, zanemaruju roditeljske naredbe, i sl.

1.3. Konzumiranje alkohola u adolescenciji

U Hrvatskoj je konzumiranje alkohola uobičajeno i socijalno prihvaćeno. Podaci europskog istraživanja (Pejnović-Franelić, 2015) utvrđuju da više od polovine odraslih Hrvata odobrava jedno ili nekoliko pića tjedno te da ih petina i pije toliko. Podaci konzumiranja alkohola u adolescenciji su zabrinjavajući u usporedbi s ostalim zemljama. Prema njima, preko 90 posto adolescenata je barem jednom probalo alkohol dok ih polovina pije alkohol na mjesečnoj bazi. Prosjek viši od europskog prosjeka je utvrđen i u frekvencijiprekomjernog konzumiranja te općenito, količini konzumiranog alkohola. Ti podaci upućuju na potrebe podizanja svijesti o alkoholu i kod odraslih, ali i same djece i adolescenata kako bi se na vrijeme preveniralo negativno ponašanje. U jednom drugom istraživanju, koje je bilo kvalitativnog tipa, (Samarđžić, 2013) se navodi kako mladi ne prepoznaju dobro rizike alkohola te pijenje alkohola shvaćaju kao samo jednu fazu života pa navode i da su pod utjecajem alkohola spremniji i na neka druga rizična ponašanja poput izazivanja konflikata, agresivnog i promiskuitetnog ponašanja. Bitno je naglasiti i da alkohol ima veće negativne posljedice na djecu i adolescente nego na odrasle. Mozak, kao i tijelo, u adolescenciji se još uvijek razvija i osjetljiviji je na supstance nego odrasli mozak koji se već razvio u potpunosti. Prefrontalni korteks se također još uvijek razvija i zbog te nepotpune razvijenosti adolescenti su skloniji pogrešnom procjenjivanju posljedica i upuštanju u rizična ponašanja. Razvoj se događa i u drugim područjima živčanog sustava. Konzumacija alkohola može poremetiti normalan razvoj mozga i živčanog sustava adolescenta. Prekomjerna konzumacija može izazvati deficite pamćenja, intelektualnog funkcioniranja, lošiji uspjeh u školi, veću sklonost drugim supstancama ili nastavljanju konzumiranja i povećavanju količine (Pascual, Boix, Felipe i Guerri, 2009). Također, osobe koje ranije počnu koristiti supstance imaju veće šanse za kasniji razvitak depresije ili čak miješanog poremećaja ovisnosti o supstancama i depresije koji je posebno kompliciran za liječenje i češće izaziva suicid (Szerman i suradnici, 2012).

U Hrvatskoj 25 posto adolescenata izvještava da mjesečno u jednoj prilici popiju pet ili više alkoholnih pića što se svrstava u kategoriju prekomjernog konzumiranja (Pejnović-Franelić, 2015). Poznavajući rizike takvog ponašanja u adolescenciji i statističke podatke za Hrvatsku jasno je da je potrebno puno rada i daljnjeg istraživanja problema, ali i stvaranje preventivnih programa s ciljem educiranja mladih o štetnosti konzumiranja alkohola. Emocionalna

inteligencija bi mogla biti od velikog značaja u daljnjim shvaćanjima i prevenciji konzumiranja alkohola u adolescenciji (Kun i Demetrovics, 2010). Prvi odnos između opisanih varijabli koji će se razmatrati u radu je odnos između vršnjačkog pritiska i emocionalne inteligencije.

1.4. Vršnjački pritisak i emocionalna inteligencija

Postoje brojna istraživanja koja su utvrdila važnost emocionalne inteligencije u svakodnevnom životu pojedinca, nošenju sa stresom, poslovnom uspjehu, socijalnim odnosima, itd. Sve su brojnija i istraživanja koja utvrđuju povezanost emocionalne inteligencije i vršnjačkog pritiska ili nekog drugog aspekta vršnjačkih odnosa. Iako postoje i pozitivni vršnjački pritisci, ovdje se više usmjerava na negativne. Emocionalno inteligentne osobe se lakše nose sa svojim emocijama, bolje prepoznaju i svoje i tuđe emocije i imaju izoštrenije emocionalno rasuđivanje. To su sve karakteristike koje privlače druge osobe na interakciju s njima i primjerice u razredu, poboljšavaju status pojedinca i mišljenje kolega o njima (Petrides, Sangareau, Furnham i Frederickson, 2008) što smanjuje vjerojatnost da će vršnjački pritisak imati utjecaj na adolescenta (Lacković-Grgin, 2006). Emocionalna inteligencija sa sobom nosi i veće samopouzdanje i vjeru u sebe i svoj uspjeh što osobu čini otpornijom vršnjačkom pritisku. U jednom istraživanju (Erasmus, 2007) navedeni su detaljni prikazi života 8 adolescenata, njihove obiteljske pozadine i rezultata na testu emocionalne inteligencije. Utvrdilo se da niže emocionalno inteligentni adolescenti imaju i više problema u nošenju s vršnjačkim pritiskom. Ne znaju se emocionalno nositi s njim, nedostaje im samopouzdanja i hrabrosti da kažu "ne" i boje se reakcije vršnjaka. Primjerice, jedan sudionik je naveo kako se osjeća krivo ukoliko ne udovolji zahtjevima svog društva dok drugi ističe kako razumije rizike negativnog ponašanja i uopće ne želi sudjelovati, ali ne zna kako se postaviti drugačije. S druge strane, jedan visoko emocionalno inteligentni adolescent iz istog istraživanja navodi kako nema problema s tim da odbije nešto što ne želi. U jednom drugom istraživanju (Trinidad, Unger, Chou, Azen i Johnson, 2004) se utvrdilo kako osobe s višom emocionalnom inteligencijom bolje tumače namjere drugih i prepoznaju neugodni pritisak vršnjaka zbog čega mu se lakše i odupiru. Ti podaci otvaraju novo pitanje, a to je odnos vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola.

1.5. Vršnjački pritisak i konzumiranje alkohola u adolescenciji

Vršnjački pritisak se može javiti u bilo kojem aspektu života pojedinca. Ipak, najsnažniji je u području svakodnevnog ponašanja pojedinca dok roditelji imaju veći utjecaj na obrazovne planove i osnovne životne vrijednosti (Berk, 2015). Kao period traženja sebe i sklonosti riziku adolescencija je vrijeme kada adolescentima cigarete, alkohol i droge često postaju interesantni, ali i lakše dostupni čime je to razdoblje najkritičnije za stvaranje loših navika ili još gore, ozbiljne ovisnosti. Ono što osobe potiče na priključivanje vršnjačkim grupama je potreba za pripadanjem. Ukoliko ne uspiju ispuniti tu potrebu kroz sportske grupe ili neke druge pozitivne skupine vršnjaka iz okoline mladi često završe u nekoj devijantnoj skupini (Lacković-Grgin, 2006) čime se povećava vjerojatnost da će adolescent nastaviti život u negativnom smjeru.

Pritisak vršnjaka je jedan od najčešćih uzroka konzumiranja alkohola (Loke, Mak i Wu, 2016) ili bilo koje druge supstance (Bauman i Ennett, 1996; Hundleby i Mercer, 1987). Ukoliko članovi vršnjačke grupe započnu s nekim tipom ponašanja, preostali adolescent će prije i sam započeti to ponašanje nego riskirati izbacivanje iz vršnjačke grupe (Adams i Berzonsky, 2003, prema Nekić, Uzelac i Jurkin, 2016). Prema rezultatima jednog istraživanja (Prinstein i Wang, 2005), snažniji prediktor rizičnog ponašanja adolescenta je njegova percepcija ponašanja vršnjaka nego stvarno ponašanje istih. Nadalje, ukoliko vršnjak pretjerano konzumira neke supstance manje je vjerojatno da će adolescent svoje ponašanje procijeniti neprimjerenim (Novak i Crawford, 2001). Kroz adolescenciju se također i povećava broj poznanstava i potencijalnih prijateljstava (Berk, 2015). Ukoliko se sklopi novo prijateljstvo s vršnjakom nastaje i težnja za međusobnom sličnosti u ponašanju i stavovima te je utjecaj najveći pri početku stvaranja tog odnosa. Utjecaj vršnjaka je posebno izražen i za područja u kojima pojedinac nema čvrste stavove ili su mu dosad nepoznata ta ponašanja, stavovi ili uvjerenja (Ryan, 2000).

1.6. Konzumiranje alkohola u adolescenciji i emocionalna inteligencija

U novije vrijeme, pojavio se sve veći broj istraživanja u kojima se ističe visoku emocionalnu inteligenciju kao zaštitni faktor rizičnog ponašanja (Ferreira, Simoes, Matos, Ramiro i Diniy, 2012; Kun i Demetrovics, 2010). Pretpostavka je da osobe s višom emocionalnom inteligencijom lakše i bolje kontroliraju svoje emocije i shvaćaju vršnjačke odnose i pritiske. Oni onda nemaju poteškoće s odbijanjem nekog ponašanja i izricanjem svog stava, ali ni sa samim razumijevanjem istoga (Trinidad i Johnson, 2002). Lakše se u životu i nose s izazovima (Taylor, 2001). S druge strane se nalaze osobe s nižom emocionalnom inteligencijom. Tipične strategije nošenja sa stresom su distrakcija i izbjegavanje (Anić i Brdar, 2007). Jasno je da te strategije ne dovode do pozitivnih rezultata već stvaraju nove probleme. Taylor (2001) navodi kako se neuspjeh u kontroliranju svojih emocija povezuje s konzumiranjem duhana, alkohola ili poremećajem hranjenja kao načinom nošenja s tim neuspjehom. Iz toga se može zaključiti da osobe niže emocionalne inteligencije nemaju jasnu percepciju svojih emocija, ali to sebi tumače okolinskim ili tjelesnim faktorima. U isto vrijeme, nerazumijevanje vlastitog emocionalnog funkcioniranja povlači i nerazumijevanje emocionalnog funkcioniranja kod drugih osoba iz okoline (Trinidad i sur., 2004). Osoba tada nastavlja konzumirati alkohol te produbljuje taj problem, ali i stvara osnovu za nastanak novih, nepoželjnih ponašanja s još većim rizicima na zdravlje i dobrobit. U jednom istraživanju se navodi kako niže emocionalno inteligentni muškarci, ne samo da češće konzumiraju alkohol, već su i količine konzumiranog alkohola veće (Brackett, Mayer i Warner, 2004). U jednom drugom istraživanju, koje je provedeno na talijanskim studentima, nije utvrđena povezanost između ova dva faktora. Ipak, daljnjom analizom emocionalna inteligencija se pokazala moderatorom između pritiska vršnjaka i frekvencije pijenja alkohola (Monaci, Scacchi, Posa i Trentin, 2013). U ovom istraživanju fokus je i na razlikama s obzirom na spol u spomenute tri varijable.

1.7. Emocionalna inteligencija i razlike između mladića i djevojaka

Postoje brojna istraživanja na temu razlika između muškaraca i žena u inteligenciji. U općoj inteligenciji istraživači su se složili da ne postoje razlike između muškaraca i žena. Ipak, u nekim specifičnim faktorima utvrđene su takve razlike, npr. bolji rezultati muškaraca na spacijalnim testovima, a žena na verbalnim (Berk, 2015). Po istom principu, razlike između muškaraca i žena u emocionalnoj inteligenciji su često istraživana tema.

Rezultati istraživanja se još uvijek bitno razlikuju. Primjerice, u istraživanju Petridesa i Furnhama (2000) utvrđene su razlike u razini emocionalne inteligencije u korist mladića. Ipak, utvrdili su razliku u korist djevojaka u socijalnim vještinama. U nekim drugim istraživanjima nisu utvrđene nikakve razlike između muškaraca i žena (Goleman, 1998).

Nadalje, većina istraživanja započinje s pretpostavkom da će se utvrditi viša emocionalna inteligencija kod djevojaka, a dio njih i potvrđuje tu hipotezu (Naghavi i Redzuan, 2011). Jedan od razloga tome je u socijalizaciji. Već od najranijih dana, okolina žensku djecu potiče u izražavanju osjećaja, ne sputava ih se kada plaču te općenito se s njima razgovara ekspresivnim stilom i potiču takve osobine. Kod muške djece se više potiču instrumentalne osobine, uspoređuje ih se s curicama kada zaplaču i s njima se razgovara na ozbiljniji način, bez isticanja osjećaja (Berk, 2015; Naghavi i Redzuan, 2011).

1.8. Vršnjački pritisak u adolescenciji i razlike između mladića i djevojaka

Rezultati istraživanja razlika između mladića i djevojaka u vršnjačkom pritisku u adolescenciji su prilično nejasni. U jednim istraživanjima se navodi kako su vršnjačkom pritisku za rizična ponašanja skloniji mladići (Nekić i sur., 2006) jer su njima i bitniji odnosi u većim grupama dok se djevojke uglavnom fokusiraju na dijadne odnose u kojima ima manje pritisaka za rizična ponašanja (Lebedina-Manzoni, Lotar i Ricijaš, 2008). U nekim drugim istraživanjima nisu utvrđene razlike između mladića i djevojaka (Epstein, 1983, prema Nekić i sur., 2006). S druge strane, postoje i podaci kako djevojke pokazuju veću težnju da se prilagode vrijednostima koje vladaju u njihovoj okolini, npr. konformiranje u školskom razredu (Lacković-Grgin, 2006).

1.9. Konzumiranje alkohola u adolescenciji i razlike između mladića i djevojaka

U istraživanjima razlika s obzirom na spol u konzumiranju alkohola se uglavnom navodi kako muškarci konzumiraju alkohol češće i više od žena. Kroz povijest je konzumiranje alkohola bilo socijalno prihvatljivo samo za muškarce (Ladrine, Bardwell i Dean, 1988, prema Huselid i Cooper, 1992). U nedavnoj povijesti, žene su se izborile za razna prava, grade karijere kao i muškarci te oba spola uglavnom zastupaju egalitarnost. U skladu s tim, može se postaviti pitanje koliko se onda mijenjaju i razlike u ponašanjima koja su prije bila

svojtvena samo za muškarce ili samo za žene. U istraživanjima konzumiranja alkohola se navodi kako se razlike između muškaraca i žena smanjuju, ali da i dalje muškarci prednjače, posebno u količini konzumiranog alkohola. Ta pojava se objašnjava time da rodne uloge više nisu jasno određene kao prije (FERENCE i Whitehead, 1980).

Uzevši u obzir činjenicu da se emocionalna inteligencija može povećati različitim vježbama i treninzima i njezinu potencijalnu povezanost s navedenim varijablama, jasna je svrha ovakvih istraživanja. Što se bolje shvati uloga emocionalne inteligencije kao zaštitnog faktora od negativnih ponašanja i gdje je sve prisutna to će se kvalitetnije ti podaci moći koristiti u praksi i prevenciji negativnih ponašanja. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi odnose između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola te ispitati razlike između mladića i djevojaka u navedenim varijablama.

2. PROBLEMI I HIPOTEZE

1. Utvrditi odnose između razina:

- a) emocionalne inteligencije i vršnjačkog pritiska
- b) vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola
- c) emocionalne inteligencije i konzumiranja alkohola

Hipoteza: Na temelju involviranosti emocija u ponašanje i donošenje odluka pretpostavlja se da će se utvrditi negativne povezanosti između emocionalne inteligencije i konzumiranja alkohola i emocionalne inteligencije i vršnjačkog pritiska, dok se na temelju podložnosti vršnjačkom utjecaju u adolescentskoj dobi predviđa pozitivna povezanost između vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola.

2. Utvrditi postoje li razlike između mladića i djevojaka u razinama emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola u adolescenciji.

Hipoteza: Pretpostavlja se da će se utvrditi viša emocionalna inteligencija i niža sklonost konzumiranju alkohola kod djevojaka zbog socijalizacijskih faktora, a da neće biti razlika u podložnosti vršnjačkom utjecaju.

3. METODA

3.1. Sudionici

Sudionici su bili maturanti iz četiri srednje škole u Zadru (obrtničko, ekonomsko, pomorsko i gimnazijsko usmjerenje). U istraživanju je sudjelovao 81 sudionik od kojih su 45 djevojke, a 35 mladića. Dob sudionika se kretala između 17 i 20 godina ($M= 18.1$, $SD=0.52$).

3.2. Mjerni instrumenti

- Upitnik općih podataka koji je sadržavao tvrdnje o spolu, dobi i razredu
- Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-15: Takšić, 2001) je namijenjen mjerenju emocionalne inteligencije (kompetentnosti) te se sastoji od tri subskale: reguliranje i upravljanje emocijama (6 pitanja; npr. „Dobro raspoloženje mogu zadržati i ako mi se nešto loše dogodi.”), uočavanje i razumijevanje emocija (5 pitanja; npr. „Obaveze ili zadatke radije odmah izvršim, nego da o njima mislim”) te imenovanje i izražavanje emocija (4 pitanja; npr. „Mogu dobro izraziti svoje emocije.”). Zadatak sudionika je bio procijeniti koliko se zadana tvrdnja odnosi na njih same na skali od 1 do 5 pri čemu 1 označava „uopće ne”, a 5 „u potpunosti da”. Veći rezultat na skali upućuje na višu razinu emocionalne kompetentnosti. Ukupni rezultat formiran je kao prosjek rezultata na svim tvrdnjama. U ovom istraživanju Cronbach alfa koeficijent iznosi .84 za cijeli upitnik. Po subskalama koeficijenti iznose: .70 za reguliranje i upravljanje emocija, .56 za uočavanje i razumijevanje emocija te .69 za imenovanje i izražavanje emocija.
- Upitnik vršnjačkog pritiska. Upitnik su adaptirale Lebedina-Manzoni i Ricijaš (2007, prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008). Radi se o upitniku s 25 tvrdnji, a zadatak ispitanika je procijeniti koliko se navedena tvrdnja odnosi na njih na skali od 1 do 5 pri čemu 1 označava „nikad”, a 5 „uvijek”. Primjerice, jedna od tvrdnji glasi: „Ostajem vani dulje nego bih

htio/htjela jer moji prijatelji to očekuju od mene.". Skala je jednodimenzionalna te veći rezultat upućuje na veću podložnost vršnjačkom pritisku. Ukupni rezultat formiran je kao prosjek rezultata na svim tvrdnjama. Autorice upitnika navode unutarnju konzistenciju upitnika, izraženu Cronbach alfa koeficijentom .89 , a u ovom radu ona iznosi .84

- Skala konzumiranja alkohola. Skalu je preuredila Andrea Čvek (2019) prema istraživanju Franklina (2011). Sastoji se od tri tvrdnje, a rezultat se računa kao suma odgovora. Zadatak ispitanika je procijeniti koliko se navedena tvrdnja odnosi na njih na skali od 1 do 5 pri čemu 1 označava „ nikad", a 5 „ svakodnevno ". Pitanja se odnose na period proteklih 6 mjeseci te se tiču frekvencije („ Koliko često ste pili alkoholna pića, uključujući pivo, vino, miješana alkoholna pića te žestoka pića?"), kvantitete („ Koliko često ste popili 5 ili više alkoholnih pića u jednom danu ili večeri?") i varijabilnosti („ Koliko često ste pili do razine potpunog pijanstva (stanje vrtoglavice, nedostatka kontrole ili nesvjestice)?"). Viši rezultat označava i ozbiljniji problem vezan uz alkohol. Čvek (2019) navodi kako je prema Franklinu (2011) Cronbach alfa koeficijent za skalu .91, a u ovom radu on iznosi .77.

3.3. Postupak

Ispitivanje je provedeno tijekom veljače 2019. Provodilo se grupno u pojedinim razredima na početku satova u terminima koji su dogovoreni s nastavnicima i prethodno odobreni od strane ravnatelja pojedinih škola. Prije same primjene, svim sudionicima je naglašeno da se ne ispituje znanje odnosno da nema pravilnih odgovora i zamoljeni su da ne razgovaraju s kolegama tako da i među sobom ostvare privatnost. Naglašeno im je da je ispitivanje dobrovoljno te da ukoliko ne žele sudjelovati ne moraju ispunjavati upitnike i da mogu odustati i tijekom ispunjavanja. Također, upućeni su i u to da je ispitivanje potpuno anonimno te da bi trebali biti u potpunosti iskreni. Rečeno im je da se ispitivanje provodi u svrhu završnog rada preddiplomskog studija psihologije. Upućeni su i u svrhu rada. Ispitivanje je prosječno trajalo deset do petnaest minuta.

4. REZULTATI

U Tablici 1 se nalaze deskriptivni podaci za rezultate na upitnicima emocionalne kompetentnosti i vršnjačkog pritiska te na skali konzumiranja alkohola dobivenih na cijelom uzorku, a u Tablicama 2 i 3 se nalaze deskriptivni podaci istih ispitanih varijabli odvojeni za mladiće i djevojke. U tim tablicama se nalaze i podaci o obliku distribucije te test normalnosti distribucije.

Tablica 1 Prikaz deskriptivnih podataka ispitanih varijabli na cijelom uzorku

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>	<i>A</i>	<i>S</i>	<i>K.S.</i>
Vršnjački pritisak	81	1.96	1.32	3.4	0.5	1.16	1.01	.13
Konzumiranje alkohola	81	7.64	4.00	12.00	1.76	-0.09	0.16	.16
Emocionalna inteligencija	81	3.55	2.13	4.73	0.53	-0.39	0.54	.96
Reguliranje i upravljanje emocijama	81	3.75	2.17	5.00	0.57	-0.16	0.07	.11
Uočavanje i razumijevanje emocija	81	3.73	2.12	5.00	0.59	-0.35	0.48	.13
Izražavanje i imenovanje emocija	81	3.37	1.5	4.75	0.77	-0.33	-0.12	1

Tablica 2 Tablični prikaz deskriptivnih podataka ispitanih varijabli za mladiće

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>A</i>	<i>S</i>	<i>K.S.</i>
vršnjački pritisak	35	2.02	0.52	1.36	3.36	1.06	0.72	.14
konzumacija alkohola	35	8.11	2.00	4.00	12.0	-0.21	-0.25	.16*
Emocionalna Inteligencija	35	3.63	0.52	2.27	4.73	-0.57	0.85	.99
reguliranje i upravljanje emocijama	35	3.78	0.54	2.67	5.00	0.03	-0.01	.97

uočavanje i razumijevanje emocija	35	3.75	0.60	2.40	5.00	-0.06	0.35	.12
imenovanje i izražavanje emocija	35	3.56	0.71	1.75	4.75	-0.28	-0.20	.13

Tablica 3 Tablični prikaz deskriptivnih podataka ispitanih varijabli za djevojke

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>A</i>	<i>S</i>	<i>K.S.</i>
vršnjački pritisak	46	1.92	0.48	1.32	3.40	1.28	1.59	0.16
konzumacija alkohola	46	7.28	1.49	4.00	10.00	-0.51	0.50	0.23*
emocionalna inteligencija	46	3.50	0.54	2.13	4.73	-0.28	0.64	0.94
reguliranje i upravljanje emocijama	46	3.72	0.60	2.17	4.83	-0.25	0.12	0.13
uočavanje i razumijevanje emocija	46	3.72	0.59	2.20	4.80	-0.60	0.73	0.16
imenovanje i izražavanje emocija	46	3.22	0.78	1.50	4.75	-0.31	-0.11	0.12

Legenda: A- asimetričnost

S- spljoštenost

K.S- Kolmogorov- Smirnov test normalnosti distribucije

U Tablici 1 se nalaze deskriptivni podaci ispitanih varijabli cijelog uzorka, a u Tablicama 2 i 3 deskriptivni podaci ispitanih varijabli odvojeni za mladiće i djevojke. U tim tablicama su i podaci o obliku distribucije te test normalnosti distribucije koji je izračunat kako bi se provjerila opravdanost korištenja parametrijske statistike. Za testiranje normalnosti distribucije proveden je Kolmogorov-Smirnov test prema kojem je odstupanje od normalne distribucije utvrđeno jedino u varijabli konzumiranja alkohola kod mladića i djevojaka. Ipak, vrijednosti asimetričnosti i spljoštenosti distribucije i za mladiće i za djevojke u varijabli konzumiranja alkohola ne ukazuju na ekstremna odstupanja pa su u daljnjoj analizi korištene parametrijske analize. Vidljivo je i da vrijednosti simetričnosti i spljoštenosti distribucije cijelog uzorka te vrijednosti za mladiće i djevojke zadovoljavaju kriterije koje navodi Kline

(2011) za ekstremno odstupajuće distribucije (asimetričnost < 3 te spljoštenost < 10). Nešto veći odmak u simetričnosti je vidljiv jedino u varijabli vršnjačkog pritiska za cijeli uzorak, ali i za mladiće i djevojke gdje je distribucija pozitivno asimetrična što znači da većina ispitanika podložnost vršnjačkom pritisku opisuje nižom.

Da bi se ispitale povezanosti između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola provedene su analize Pearsonovog koeficijenta korelacije. Rezultati se nalaze u Tablici 4.

Tablica 4 Tablični prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između rezultata na upitnicima emocionalne kompetentnosti, vršnjačkog pritiska i skale konzumiranja alkohola

	vršnjački pritisak	konzumiranje alkohola	emocionalna inteligencija
vršnjački pritisak	1.00	.47**	-.51**
konzumiranje alkohola	.47**	1.00	-.36**
emocionalna inteligencija	-.51**	-.36**	1.00

Legenda:** p<.01

Dobiveni rezultati pokazuju da su emocionalna inteligencija i vršnjački pritisak u umjerenoj negativnoj korelaciji ($r = -.51$, $p < .01$) kao i emocionalna inteligencija i konzumiranje alkohola ($r = -.36$, $p < .01$). Vršnjački pritisak i konzumiranje alkohola su u umjerenoj pozitivnoj korelaciji ($r = .47$, $p < .01$). Dakle, više emocionalno inteligentni adolescenti su manje podložni vršnjačkom pritisku te konzumiraju manje alkohola. Adolescenti koji su podložniji vršnjačkom pritisku konzumiraju više alkohola.

S obzirom da se upitnik emocionalne kompetentnosti sastoji od tri subskale (reguliranje i izražavanje emocija, uočavanje i razumijevanje emocija, imenovanje i izražavanje emocija) izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije između subskala upitnika emocionalne inteligencije i vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola.

Tablica 5 Prikaz korelacija subskala upitnika emocionalne kompetentnosti i vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola

	vršnjački pritisak	konzumiranje alkohola
reguliranje i upravljanje emocijama	-.53**	-.36**
uočavanje i razumijevanje emocija	-.51**	-.40**
izražavanje i imenovanje emocija	-.35**	-.28*

Legenda: * $p < .05$

** $p < .01$

Dobiveni rezultati pokazuju da je vršnjački pritisak u umjerenim negativnim korelacijama s reguliranjem i upravljanjem emocijama ($r = -.53$, $p < .01$) i uočavanjem i razumijevanjem emocija ($r = -.51$, $p < .01$). Konzumiranje alkohola je u umjerenim negativnim korelacijama s reguliranjem i upravljanjem emocijama ($r = -.36$, $p < .01$) i uočavanjem i razumijevanjem emocija ($r = -.4$, $p < .01$). Imenovanje i izražavanje emocija je u negativnoj umjerenj korelaciji s vršnjačkim pritiskom ($r = -.35$, $p < .01$), a u negativnoj slaboj do umjerenj korelaciji s konzumiranjem alkohola ($r = -.28$, $p < .05$, $p > .01$). Adolescenti koji uspješnije reguliraju i upravljaju emocijama, uočavaju ih i razumiju te izražavaju i imenuju su manje podložni vršnjačkom pritisku i konzumiraju manje alkohola.

Da bi se odgovorilo na drugi postavljeni problem odnosno provjerile razlike između mladića i djevojaka u emocionalnoj inteligenciji, vršnjačkom pritisku i konzumiranju alkohola provedeni su t-testovi (Tablica 6).

Tablica 6 Tablični prikaz rezultata t-testova pri ispitivanju razlika između muškaraca i žena u emocionalnoj inteligenciji, vršnjačkom pritisku i konzumiranju alkohola

	<i>M</i> mladići	<i>M</i> djevojke	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Vršnjački pritisak	2.02	1.92	-0.94	79	.351
konzumiranje alkohola	8.11	7.28	-2.15*	79	.034
emocionalna inteligencija	3.63	3.5	-1.11	79	.270

Legenda: * $p < .05$

Nisu utvrđene razlike između mladića i djevojaka u emocionalnoj inteligenciji i vršnjačkom pritisku. Razlike su utvrđene jedino u konzumiranju alkohola. Mladići konzumiraju više alkohola u odnosu na djevojke (Tablica 6).

S obzirom da se upitnik emocionalne kompetentnosti sastoji od tri subskale ispitane su i razlike između mladića i djevojaka po tim subskalama (Tablica 7).

Tablica 7 Razlike između mladića i djevojaka na subskalama upitnika emocionalne kompetentnosti

	<i>M</i> mladići	<i>M</i> djevojke	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
reguliranje i upravljanje emocijama	3.78	3.72	-0.40	79	.690
uočavanje i razumijevanje emocija	3.75	3.72	-0.20	79	.840
izražavanje i imenovanje emocija	3.56	3.22	-2.06*	79	.042

Legenda: * $p < .05$

Na subskalama reguliranja i upravljanja emocija i uočavanja i razumijevanja emocija nisu utvrđene razlike između mladića i djevojaka. Razlike su utvrđene na subskali izražavanja i imenovanja emocija (Tablica 7). Mladići su bolji u izražavanju i imenovanju emocija.

5. RASPRAVA

Cilj ovog rada bio je ispitati povezanosti između emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola, ali i razlike s obzirom na spol u svim navedenim varijablama. Pretpostavljeno je da će se utvrditi pozitivne povezanosti između emocionalne inteligencije i konzumiranja alkohola te emocionalne inteligencije i vršnjačkog pritiska, a pozitivna povezanost između vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola. Što se tiče razlika između mladića i djevojaka, pretpostavljeno je da se neće utvrditi u vršnjačkom pritisku, ali da će se utvrditi viša emocionalna inteligencija kod djevojaka i češće konzumiranje alkohola kod mladića.

Prvi problem bio je ispitati povezanosti između varijabli emocionalne inteligencije, vršnjačkog pritiska te konzumiranja alkohola. Utvrđena je umjerena negativna povezanost između emocionalne inteligencije i vršnjačkog pritiska. Dakle, prema očekivanju, nižu razinu emocionalne inteligencije prati viša podložnost vršnjačkom pritisku. Viša emocionalna inteligencija označava vjeru u sebe, svoje postupke i prosudbe zbog čega su ti pojedinci i otporniji na vršnjačke pritiske. Također, pojedinci s višom emocionalnom inteligencijom

bolje tumače namjere drugih i lakše prepoznaju neugodne pritiske vršnjaka kojima se onda i lako odupiru (Petrides i sur., 2008). Osobe s nižom emocionalnom inteligencijom pokazuju i manju sigurnost u sebe te tako i veću težnju da se prilagode vršnjačkoj skupini. Pojedinaac nema dovoljno samopouzdanja za izjasniti se oko svojih stavova ili uvjerenja, ne zna kako to učiniti ili se jednostavno boji usprotiviti vršnjačkoj skupini te mu je jednostavnije učiniti ono što se od njega i traži. Dakle, ti pojedinci izvještavaju da se ponekad i ne žele upustiti u ponašanja koja se od njih zatraže od vršnjačke grupe i da ih osobno ne odobravaju, ali im nedostaje vještina koje imaju osobe s višom emocionalnom inteligencijom (Erasmus, 2007). Te tvrdnje se mogu povezati i s rezultatima u Tablici 5 gdje je vidljivo da su sve subskale upitnika emocionalne kompetentnosti povezane s vršnjačkim pritiskom, ali da reguliranje i izražavanje emocija te uočavanje i razumijevanje odudaraju u povezanosti od subskale imenovanja i izražavanja emocija ($r = -.53$ i $r = -.51$ naspram $r = .35$).

Drugi odnos koji se ispitivao bio je odnos između vršnjačkog pritiska i konzumiranja alkohola. Utvrdila se, prema očekivanju, umjerena pozitivna povezanost. Što je adolescent podložniji vršnjačkom pritisku, skloniji je i konzumirati više alkohola. Adolescencija je period izgradnje identiteta i pronalaženja sebe, eksperimentiranja i znatiželje. Podaci upućuju na to da malo koji stariji adolescent nije barem u nekoj prilici probao alkohol (Pejnović-Franelić, 2015). Ipak, ne upuštaju se svi adolescenti u konzumiranje alkohola ili prekomjerno konzumiranje. Podložnost vršnjačkom pritisku se je, kao i emocionalna inteligencija, pokazala faktorom koji se veže uz konzumiranje alkohola. Adolescenti se žele osjećati kao odrasle osobe (Berk, 2015), a odrasle osobe ponekad piju alkohol. Pred adolescenta se tada stavlja zahtjev da treba piti alkohol ukoliko sebe smatra odraslim, zrelim pojedincem, odnosno da više nije dijete. Oni koji takve zahtjeve shvaćaju ozbiljnije i ne odupiru im se, u pravilu se prilagode skupini kako bi i dalje ostali dio nje (Erasmus, 2007). Kako je već spomenuto, konzumiranje alkohola kroz raniju dob je značajan prediktorpostojanja problema s alkoholom u odrasloj dobi (McCambridge, Alaney i Rowe, 2011). Nadalje, jasno je da se neke promjene u stavovima ili ponašanjima javljaju kao reakcija na emocionalne zahtjeve. Nameće se onda i pitanje što se može napraviti po tom pitanju, posebno u ovakvim situacijama gdje mladenačka znatiželja može stvoriti ozbiljnije probleme u kasnijem životu. Dakle, kao što se prethodno spomenulo kako treninzi emocionalne inteligencije mogu pomoći pojedincu da se lakše nosi s izazovima kroz život, tako se pojedince može naučiti i kako se oduprijeti vršnjačkom pritisku. Ta postavka počiva na tome da se primijeni McGuireova logika postupka učvršćivanja stavova (McGuire, 1964). Prema njegovim postavkama, izlaganjem osobe malim količinama argumenata suprotnih stavu, osoba stvara imunost na kasnije prijetnje tom stavu i ima

spremlne mehanizme kako se usprotiviti tim prijetnjama što naziva inokulacijom stava. Nadalje, u jednom istraživanju je izvođena tehnika igranja uloga s učenicima sedmih razreda kako bi se provjerilo hoće li im učenje kako se oduprijeti pritiscima da konzumiraju duhan, alkohol ili droge pomoći i kada se u stvarnosti susretnu s takvim pritiscima te se je pokazalo da je kod onih koji su prošli treninge manja učestalost konzumiranja navedenih supstanci (McAllister, Perry, Killen, Slinkard i Maccoby, 1980). Sličan princip bi se mogao primijeniti na razne situacije u kojima se mladi susreću s vršnjačkim pritiscima u svrhu prevencije rizičnih ponašanja.

Posljednji dio problema bio je odnos između emocionalne inteligencije i konzumiranja alkohola. Utvrđena je umjerena negativna povezanost između emocionalne inteligencije i konzumiranja alkohola. Emocionalno inteligentniji adolescenti konzumiraju alkohol rjeđe i u manjim količinama. Taj podatak je u skladu s pretpostavkom te prethodnim istraživanjima (Trinidad i Johnson, 2002; Brackett i sur., 2004). Viša emocionalna inteligencija pomaže pojedincu nositi se sa svijetom oko sebe, bolje razumjeti svoje emocije i stanja drugih. Korisna je i kada se treba nositi s teškoćama (Austin i sur., 2004; Berk, 2015). Osobe s nižom emocionalnom inteligencijom imaju problema u nošenju sa stresom. Neuspjeh u kontroliranju svojih emocija često pojedince potakne na pušenje duhana, pijenje alkohola ili poremećaj hranjenja kako bi se lakše nosili s neuspjehom u samokontroli (Taylor, 2001). S konzumiranjem alkohola koreliraju sve subskale upitnika emocionalne kompetentnosti, a najviše korelacije su utvrđene na subskalama reguliranja i upravljanja emocijama te uočavanja i razumijevanja emocija. Ozbiljan problem je i to što se ovdje radi o periodu adolescencije kada osobe grade svoj identitet. S jedne strane, znatiželja i eksperimentiranje su razumljivi i tipični za taj životni period. Ipak, pretjerivanje u nekim aktivnostima, kao npr. alkohol u ovom radu, može stvoriti daljnje probleme u životu. Jedan od značajnih prediktora učestalog konzumiranja alkohola u odrasloj dobi je konzumiranje alkohola u periodu kasne adolescencije (McCambridge i sur., 2011). Dakle, taj problem treba shvatiti ozbiljno kako bi se prevenirale daljnje i veće posljedice. Brojna istraživanja u novije vrijeme se bave ulogom emocionalne inteligencije kao zaštitnog faktora za rizična ponašanja (Ferreira i sur., 2012; Kun i Demetrovics, 2010). Jako važna činjenica je da se emocionalna inteligencija može povećati određenim treninzima. Kada bi se počeli sve više osmišljavati i provoditi takvi treninzi od ranije dobi, vjerojatno je da bi se prevenirali i problemi vezani uz alkohol (Coelho, 2012).

Drugi problem istraživanja je bio provjeriti razlike s obzirom na spol u emocionalnoj inteligenciji, konzumiranju alkohola i vršnjačkom pritisku. Pretpostavljeno je da će djevojke imati više rezultate u emocionalnoj inteligenciji zbog socijalizacijskih faktora. Djevojčice se odmalena više uči o emocijama, empatiji i odnosima s drugima (Berk, 2015). Ipak, takav nalaz nije utvrđen, odnosno nisu utvrđene nikakve razlike između mladića i djevojaka u emocionalnoj inteligenciji. Na subskalama reguliranja i upravljanja emocijama, i uočavanja i razumijevanja emocija nisu utvrđene razlike između mladića i djevojaka, ali na subskali imenovanja i izražavanja su mladići postigli bolje rezultate. Jedan od razloga takvom nalazu bi mogao biti da se emocionalna inteligencija mjerila upitnikom samoprocjene. Neki autori naglašavaju da se razlike između mladića i djevojaka u emocionalnoj inteligenciji češće pronalaze u istraživanjima u kojima se za mjerenje emocionalne inteligencije koriste testovi dok u onima u kojima se koriste samoprocjene takve razlike najčešće nisu ustanovljene (Fernandez-Berrocal i sur., 2014, prema Shahzad i Nasreen, 2012) pa bi to bio i jedan od prijedloga za buduća istraživanja razlika između mladića i djevojaka u emocionalnoj inteligenciji. Kao što je već spomenuto, istraživači različito definiraju emocionalnu inteligenciju. Oni koji je ističu kao sposobnost zalažu se za mjerenje emocionalne inteligencije putem testova, a oni koji je definiraju kao osobinu ličnosti mjere je upitnicima samoprocjene. Nadalje, drugi razlog zašto razlike nisu utvrđene je možda i taj što se društvo mijenja. Preciznije, već neko vrijeme društvo sve manje forsira djecu da se ponašaju na rodno tipične načine. Dječacima se sve više dozvoljava da plaču bez komentara da se ponašaju kao curice, može ih se i vidjeti kako se igraju s lutkama ukoliko požele. Dakle, moguće je da se taj socijalizacijski faktor polako gubi te da zbog toga i nisu pronađene razlike između mladića i djevojaka u emocionalnoj inteligenciji.

Razlike između mladića i djevojaka proučavane su i u podložnosti vršnjačkom pritisku. Kao što je i pretpostavljeno, te razlike nisu utvrđene što je i u skladu s rezultatima nekih prethodnih istraživanja (Epstein, 1983, prema Nekić i sur., 2006). U ovom istraživanju se ispitivalo više područja u kojima postoje vršnjački pritisci, a istraživanja u kojima se utvrđuju razlike između mladića i djevojaka u podložnosti vršnjačkom pritisku, često se fokusiraju samo na rizična ponašanja ili brigu o izgledu. S obzirom da korišteni upitnik obuhvaća više područja u kojima je moguć vršnjački pritisak moguće je da su ti različiti utjecaji ujednačeni za mladiće i djevojke.

Posljednji dio problema bio je ispitati razlika između mladića i djevojaka u konzumiranju alkohola. Rezultati su pokazali, kao što je i pretpostavljeno, da mladići konzumiraju više

alkohola od djevojaka. Unatoč tome što je razlika utvrđena i statistički značajna, bitno je primijetiti da ona iznosi manje od jednog cijelog boda što znači da su, praktično, rezultati veoma blizu. Kao što je već spomenuto za razlike između mladića i djevojaka u emocionalnoj inteligenciji, moguće je da su one nestale zbog ujednačavanja odgoja dječaka i djevojčica. Sličnom logikom, društvo i mediji, opravdano, zastupaju jednake mogućnosti i prava za oba spola. Ipak, ispostavlja se da to sa sobom nosi i ujednačavanje i u nekim negativnim ponašanjima, poput konzumiranja alkohola (FERENCE i Whitehead, 1980). Rezultati longitudinalnog istraživanja također navode kako se te razlike sve više smanjuju kroz desetljeća (Knutsche i sur., 2011). Naravno, istraživanja mahom i dalje pokazuju, baš kao i ovo, da razlike postoje i da muškarci konzumiraju više alkohola (Huselid i Cooper, 1992). Jedan od nedostataka ovog rada je korištenje isključivo upitnika samoprocjene emocionalne kompetentnosti kao mjere emocionalne inteligencije umjesto zajedničkog korištenja upitnika samoprocjene i testa emocionalne inteligencije. Nadalje, četiri razreda srednjoškolaca nisu dovoljna za generalizaciju. Također, u ovom uzorku je pouzdanost subskala upitnika emocionalne kompetentnosti nešto niža. U budućim istraživanjima bilo bi dobro provjeriti vršnjački pritisak u više aspekata pojedinačno kako bi se utvrdilo gdje je najizraženiji, ali i za efikasnije utvrđivanje razlika između muškaraca i žena. Također, korisno bi bilo i proširiti pitanja za konzumiranje alkohola, na neka ponašanja koja se dovode u vezu s tim, a vežu se prvenstveno za mladu populaciju, poput, učestalosti izlaska u klubove, kupovanje alkoholnih boca kada izađu, planiraju li izlazak i konzumiranje alkohola ili se događa spontano i sl.

6. ZAKLJUČAK

Utvrđena je umjerena pozitivna povezanost između emocionalne inteligencije i konzumiranja alkohola, ali i emocionalne inteligencije i vršnjačkog pritiska. Adolescenti više emocionalne inteligencije su manji podložni vršnjačkom pritisku, ali i konzumiraju manje alkohola. Umjerena negativna povezanost je utvrđena između konzumiranja alkohola i vršnjačkog pritiska. Adolescenti podložniji vršnjačkom pritisku konzumiraju više alkohola.

Nisu utvrđene razlike u ukupnoj emocionalnoj inteligenciji i vršnjačkom pritisku između mladića i djevojaka. Na subskalama reguliranja i upravljanja emocijama i uočavanja i razumijevanja emocija nisu utvrđene razlike između mladića i djevojaka. Mladići su

uspješniji u izražavanju i imenovanju emocija od djevojaka. Mladići navode da učestalije i više konzumiraju alkohol u odnosu na djevojke.

7. LITERATURA

- Anić, P. i Brdar, I. (2007). Obrasci suočavanja s neuspjehom u školi, konzumacija lakih droga i aktivnosti u slobodnom vremenu srednjoškolaca. *Psihologijske teme*, 16(1), 99-120.
- Austin, E. J., Saklofske, D. H. i Egan, V. (2005). Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38(3), 547-558.
- Bauman, K. E. i Ennett, S. T. (1996). On the importance of peer influence for adolescent drug use: Commonly neglected considerations. *Addiction*, 91(2), 185-198.
- Berk, L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Brackett, M. A., Mayer, J. D. i Warner, R. M. (2004). Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and Individual Differences*, 36, 1387-1402.
- Coelho, K. R. (2012). Emotional Intelligence: An untapped resource for alcohol and other drug related prevention among adolescents and adults. *Depression research and treatment*, 3
- Čvek, A. (2019). Prediktori seksualne agresije u studentskoj populaciji. Neobjavljeni diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Clasen, D. R. i Brown, B. B. (1985). The multidimensionality of peer pressure in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 14(6), 451-467.
- Dhani, P. i Sharma, T. (2016). Emotional intelligence, history, models and measures. *International Journal of Science Technology and Management*, 5(7), 189-210.
- Erasmus, C. P. (2007). The role of emotional intelligence in the adaptation of adolescents boys in a private school. Neobjavljeni magistarski rad. University of South Africa, Pretoria.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Books.

- Ference, R. G. i Whitehead, P. C. (1980). Sex differences in psychoactive drug use. U O.J. Kalant (Ur.), *Alcohol and drug problems in women*. New York: Plenum Press.
- Ferreira, M., Simõesa, C., Matosa, M. G., Ramiroa, L. i Diniz, J. A. (2012). The role of social and emotional competence on risk behaviors in adolescence. *The International Journal of Emotional Education*, 4(1), 43-55.
- Hajnci, Lj. i Vučenović, D. (2013). Emocionalna inteligencija: Modeli i mjerenja 20 godina poslije. *Suvremena psihologija*, 16(1), 95-113.
- Hundleby, J. i Mercer, G. (1987). Family and Friends as Social Environments and Their Relationship to Young Adolescents' Use of Alcohol, Tobacco, and Marijuana. *Journal of Marriage and Family*, 49(1), 151-164.
- Huselid, R., i Cooper, M. (1992). Gender Roles as Mediators of Sex Differences in Adolescent Alcohol Use and Abuse. *Journal of Health and Social Behavior*, 33(4), 348-362.
- Jordan, P. J. i Troth, A. C. (2004). Managing emotions during team problem solving: Emotional intelligence and conflict resolution. *Human Performance*, 17(2), 195- 218.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. Third edition. New York, NY: The Guilford Press.
- Kun, B. i Demetrovics, Z. (2010). Emotional intelligence and addictions: a systematic review. *Substance Use & Misuse*, 45(7-8), 1131-1160.
- Kuntsche, E., Kuntsche, S., Knibbe, R., Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A. i Demetrovics, Z. (2011). Cultural and gender convergence in adolescent drunkenness: evidence from 23 European and North American countries. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 165(2), 152–158.
- Lacković-Grgin, K. (2006). *Psihologija adolescencije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Lebedina-Manzoni, M., Lotar, M. i Ricijaš, N. (2008). Podložnost vršnjačkom i samopoštovanje kod studenata. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 44(1), 77-92
- Loke, A. Y., Mak, Y. W. i Wu, C. S.(2016). The association of peer pressure and peer affiliation with the health risk behaviors of secondary school students in Hong Kong. *Public Health*, 137, 113-123.
- Mayer, J. D., i Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? U P. Salovey, & D. J. Sluyter (Ur.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications*, 3-31. New York, NY. Basic Books.

- McAlister, A., Perry, C., Killen, J., Slinkard, L. A. i Maccoby, N. (1980). Pilot study of smoking, alcohol and drug abuse prevention. *American Journal of Public Health*, 70(7), 719–721.
- McCambridge, J., McAlaney, J., i Rowe R. (2011). Adult Consequences of Late Adolescent Alcohol Consumption: A Systematic Review of Cohort Studies. *Plos Medicine* 8(2).
- McGuire, W. J. (1964). Inducing resistance to persuasion: Some contemporary approaches. *Advances in Experimental Social Psychology*, 1, 191-229.
- Monaci, M. G., Scacchi, L., Posa, M., i Trentin, R. (2013). Peer pressure and alcohol consumption among university students: The moderating effect of emotional intelligence. *Applied Psychology Bulletin*, 267(60), 17-31.
- Naghavi, F. i Redzuan, M.(2011). The relationship between gender and emotional intelligence. *World Applied Sciences Journal*, 15(4), 555-561.
- Nekić, M., Uzelac, E. i Jurkin, M. (2016). Uloga samopoštovanja i vršnjačkog pritiska u objašnjenju usamljenosti adolescenata. *Acta Iadertina*, 13(1), 41-63
- Novak, K. B. i Crawford, L. A. (2001). Perceived drinking norms, attention to social comparison information, and alcohol use among college students. *Journal of Alcohol and Drug Education*, 46(3), 18-33.
- Oatley, K. i Jenkins, J. M.(2003). Razumijevanje emocija. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Pascual, M., Boix, J., Felipo, V. i Guerri, C. (2009). Repeated alcohol administration during adolescence causes changes in the mesolimbic dopaminergic and glutamatergic systems and promotes alcohol intake in the adult rat. *Journal of Neurochemistry*, 108(4), 920-931.
- Pejnović-Franelić, I. (2015). Alcohol as a public health issue in Croatia Situation analysis and challenges. Preuzeto 17.11.2018. s http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0014/340052/Final-report-Croatia.pdf
- Petrides, K. V. i Furnham, A. (2000). On the Dimensional Structure of Emotional Intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29, 313-320.
- Petrides, K. V. i Furnham, A. (2003). Trait emotional intelligence: Behavioral Validation in Two Studies of Emotion Recognition and Reactivity to Mood Induction. *European Journal of Personality*, 17, 39-57.
- Petrides, K. V., Sangareau, Y., Furnham, A. i Frederickson, N. (2008). Trait Emotional Intelligence and Children's Peer Relations at School. *Social Development* 15(3), 537-547.

- Prinstein, M. J. i Wang, S. S. (2005). False consensus and adolescent peer contagion: examining discrepancies between perceptions and actual reported levels of friends' deviant and health risk behaviors. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33(3), 293-306.
- Ryan, A. M. (2000). Peer groups as a context for the socialization of adolescents' motivation, engagement, and achievement in school. *Educational Psychologist*, 35, 101-112.
- Samardžić, S. (2013). The alcohol use in adolescents. *Qualia javnog zdravstva: Medicinska naklada*.
- Santor, D. A., Messervey, D. i Kusumakar, V. (2000). Measuring peer influence, popularity and conformity in adolescent boys and girls: Predicting school performance, sexual attitudes and substance abuse. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(2), 163-182.
- Salovey, P. i Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9, 185-211.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M. i Hine, D. W. (2011). The association of ability and trait emotional intelligence with alcohol problems. *Addiction Research and Theory*; 19(3), 260-265.
- Shahzad, S. i Nasreen, B. (2012). Gender differences in trait emotional intelligence: A comparative study. *Buisness Review*, 7(2), 106-112
- Szerman, N., Lopez-Castroman J., Arias, F., Morant, C., Babín, F., Mesías, B., Basurte, I., Baca-Garcia, E. (2012). Dual diagnosis and suicide risk in a Spanish outpatient sample. *Substance Use & Misuse*, 47(4), 383-389.
- Takšić, V. (2001). Upitnici emocionalne inteligencije (kompetentnosti). U Lacković-Grgin, K., Bautović, A., Čubela, V. i Penezić, Z. (2002). *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*. Filozofski fakultet u Zadru, 27-41
- Taylor, G. (2001). Low emotional intelligence and mental illness. U J. Ciarrrochi, J. P. Forgas, J. D. Mayer (ur.), *Emotional intelligence in everyday life: A scientific inquiry*, 67-81. Philadelphia: Taylor & Francis.
- Trinidad, D. R. i Johnson, C. A. (2002). The association between emotional intelligence and early adolescent tobacco and alcohol use. *Personality and Individual Differences*, 32, 95-105.

Trinidad, D. R., Unger, J. B., Chou, C. P., Azen, S. P. i Johnson, C. A. (2004). Emotional intelligence and smoking risk factors in adolescents: interactions on smoking intentions. *Journal of Adolescent Health*, 34(1), 46–55.